

ללמדך

של צדיקים

פנינים ורעיונים משמחי לב ונפש הנלמדים בדרך מופלאה מתוך מעשיהם

הגדה של פסח

מאוצרו של הגאון רבי מרדכי פרוינדליך זצ"ל

ללמדך!

מושג שהפך לשם דבר בשולחן השבת של בתים רבים בישראל. וכפי שהעידו רבים וטובים כי שולחן השבת בביתם נתעלה מאוד. זכינו וספרי 'ללמדך' - על פרשיות בראשית שמות ובמדבר נתקבלו באהדה עצומה על לב הציבור והודפסו במהדורות נוספות, תוך ציפיה לכרכים הבאים עד להשלמת הסדרה.

אנו שמחים להגיש היום לפני הציבור טעימות מתוך מאמרי הנפלאים של הגאון רבי מרדכי פרוינדליך זצ"ל על הגדה של פסח, ערוכים כטוב טעם ודעת מתוך אוצר כתביו ומחברותיו שהותיר אחריו לברכה.

בחסדי הבורא עלינו זכינו, שאת רעיונותיו המיוחדים של אבינו זצ"ל, המשולבים במעשים נאים, העלינו עלי ספר בספרי 'ללמדך' על בראשית, שמות, במדבר ודברים, ובה נוכחנו לראות כי הרעיון לנצל את כוחו של הסיפור כדי לפתוח את הלבבות, ולהשריש את המסרים הנצחיים של תורתנו הקדושה, נתקבל בברכה רבה בבתי ישראל, רבנים ותלמידי חכמים מצטיינים אותם בדרשותיהם, ורבים וטובים העידו כי שולחן השבת בביתם נתעלה מאוד. כך זכה המחבר שיתבררו דברי תורתו בי מדרשי. ובה תוך זמן קצר אולה המהדורה הראשונה מן השוק, והודפסו מהדורות נוספות.

האדם נמצא במקום בו מחשבתו נמצאת!

וענית ואמרת לפני ה' אלקיך ארמי אבד אבי וירד מצרימה ויגר שם במתי מעט ויהי שם לגוי גדול עצום ורב (כ"ז, ה)

ובהגדה של פסח נאמר: "וירד מצרימה" - אנו על פי הדבור. "ויגר שם" - מלמד שלא ירד עקב אבינו להשתקע במצרים אלא לגור שם.

אלא סביב הזכות הגדולה לישוב עם האושפזין עילאין יחדיו בצל השכינה. לקיבתו המיוסרת, אחרי ארבעה ימי צום רצופים - הוא כלל לא נתן את דעתו... אולם מה רבה הפתעתו כאשר הגיע אל הסוכה ומצאה מוארת באור הנרות, יין וחלות מונחים על השולחן, וריחו הערב של מרק תפוחי אדמה עומד באויר.

בהתרגשות ובהתלהבות קידש ר' יששכר דוב על היין, אכל את הכזית הראשון בכוונות וביחודים לשם מצוות היום, ומיד לאחר מכן הגישה לו זוגתו מהתבשיל היחיד שהוכן לכבוד הרגל. ואכן, נטל ר' יששכר דוב את הכף לידו, טעם מעט מהמרק לשמחת רעייתו הצדקנית שחששה לבריאותו, אולם לפתע - דחה את הצלחת מלפניו בסערת נפש... "בערלי! בערלי! מה קרה לך? הלא אינך יושב כלל בצל הסכך, אלא בתוך קערת המרק!", הוא קרא, מייסר את עצמו, ומאותו הרגע לא הוסיף עוד לטעום מהמרק... הרי לנו, כי האדם אינו 'נמצא' במקום בו גופו נמצא, פיזית, אלא במקום שבו מחשבתו נמצאת!

וכבר מפורסם בשם הגאון רבי חיים לייב אויערבך זצ"ל, אביו של פוסק הדור הגאון רבי שלמה זלמן אויערבך, שהקשה, שהרי ידוע ומפורסם, שאנו זועקים בליל יום הכיפורים 'ברוך שם כבוד מלכותו לעולם ועד' בקול רם - משום שאנו נדמים למלאכים, ואילו בתפילת ערבית של מוצאי היום הקדוש, חוזרים לומר 'ברוך שם בלחש, כבכל השנה. ולכאורה יש לתמוה, הכיצד זה? דווקא בפתח היום הקדוש אחרי מילוי הכרס לשובע, אנו נדמים למלאכים, ואילו לאחר יום שלם של צום והסתגפות - אנו נחשבים כבני אדם?!

והשיב במתק לשון: ידוע בספרים הקדושים, שהיכן שנמצאת המחשבה - שם הוא האדם, ואם כן, בפתח היום הקדוש שדעתנו נתונה להפילות והתעניות - אנו נדמים כמלאכים, אבל במוצאי יום כיפור היכן נתונה המחשבה? בקפה ובעוגה! ממילא נעלם המלאך ונשאר האדם...

ומכאן תשובה לשאלה בה פתחנו: שכן, פשוט הדבר שיעקב אבינו ירד למצרים מתוך רצון ושאפה אמיתית לעשות את אשר נצטווה ע"י ה'. דברי בעל התגדה, "וירד מצרימה" - אנו על פי הדבור, מכוונים, אפוא, לדבר אחר לגמרי. אמנם, יעקב אבינו נצטווה לרדת למצרים, אך בד בבד נצטווה ע"י הקב"ה, שגם כאשר יהיה

דברי בעל ההגדה נראה, שכביכול יעקב אבינו מצידו כלל לא רצה לרדת למצרים, רק שהוא היה אנוס לעשות זאת על פי דיבורו של הקדוש ברוך הוא. אלא שלכאורה יש להבין: כיצד ניתן לומר על יעקב אבינו, שהיה מרכבה לשכינה, וכל מעשיו לא היו אלא על פי הקדוש ברוך הוא, שהוא ירד למצרים באונס ובכפייה בניגוד לרצונו? הלא בודאי כל מאווייו ושאיפתו של יעקב היו לעשות את דבר ה'?

◆ הסבר לדבר, ונכל למצוא על פי המעשה הבא:

בין תלמידי החוזה מלובלין, בלט אחד המיוחדים שבחבורה - הרמ"ק רבי יששכר דוב בער מראדושיץ. רבי יששכר דוב השליך מאחורי גו את כל הבלי העולם הזה, תוך שהוא בז לכל ענין חומרי. במשך שנים רבות הסתופף בצילו של רבו הגדול בלובלין, תוך שהוא נעדר מביתו למשך חודשים ארוכים ומעפיל למדרגות נישאות.

ביתו של רבי יששכר דוב היה ריק מכל, ועניות משועת בצבצה מכל פינה. אולם הצדיק לא היה מוטרד מכונן דא כלל ועיקר... קרה לא פעם, שהוא צם במשך ימים שלמים, וזאת, לא משום שחפץ בסיופים, אלא משום שהפרוטה פשוט לא היתה מצויה בכיסו בכדי לקנות מעט אוכל...

היה זה באחת השנים, כאשר מאותה סיבה עצמה - צם ר' יששכר דוב במשך ארבעת הימים שבין יום הכיפורים לסוכות. כמוכן, עובדה זו לא האפילה כהוא זה על עבודתו הרוחנית בימים אלו, אשר נסובה סביב הנכנות לקראת החג הגדול בו יזכה לישוב בצילא דמהימנותא עם כל עמך בית ישראל. רעייתו, אשר חלקה עמו את חרפת הרעב, אף היא לא התלוננה אפילו לרגע... בדיוק להיפך, היא הרגישה שותפה מלאה בעבודת הקדוש של בעלה הפרוש, ושמתחה על כך הרקיעה שחקים.

אולם כאשר התקרב החג, הרגישה הרעיה הצדקנית כי עליה לעשות משהו בכדי לכבד את החג ולו במשהו... היא חיטטה בין חפציה המועטים, ובסופו של דבר מצאה חפץ פעוט אותו מהירה למכור בשוק, כאשר בפרוטות שקיבלה - היא מהירה לקנות יין, נרות, חלות, וגם מספר תפוחי אדמה...

רבי יששכר דוב לא היה מודע לכל זאת. כאשר צעד בליל התקדש חג אל עבר סוכתו בשמחה, לא נסובה שמחתו

העלן מוקדש לעילוי נשמת החבר אברהם וקסלר בן החבר אלהן ז"ל

גופו במצרים, מחשבתו ודעתו היו נתונים לארץ ישראל, שלא יתנתק ממנה חלילה, ולו לרגע קל. חלק מהציווי היה, לרדת למצרים באופן שיחשוב בלבו שנאלץ הוא לעזוב את הארץ באופן זמני, משל אנוס הוא. וכך, יחשב הדבר שמעולם לא התנתק מארץ ישראל, שכן במקום שמחשבתו של האדם נמצאת שם הוא נמצא.

זוהי, אפוא, כוונת בעל ההגדה: "וַיֵּרֶד מִצְרָיִם" – אנוס על פי הדבור. הקב"ה ציווה את יעקב לרדת למצרים בדרך של "אנוס", כביכול נאלץ הוא לרדת למצרים, בה בשעה שמחשבתו עדיין נתונה לארץ הקודש.

על פי זה יתפרשו המשך דברי בעל ההגדה באופן נפלא: וַיֵּרֶד שָׁם – מִלְמַד שְׁלֵא יֵרֵד יַעֲקֹב אֲבִינוּ לְהִשְׁתַּקֵּעַ בְּמִצְרַיִם אֲלֵא לְגוּר שָׁם. מכיון שכל מחשבותיו של יעקב היו נתונים לארץ ישראל, הוא ירד למצרים כדי לחיות שם כגור באופן ארעי, ולא על מנת להשתקע במקום.

מי שנותן כשלא מגיע מקבל כשלא מגיע!

כָּל דַּכְפִּין – יִיתִי וַיִּיכַל, כָּל דַּצְרִיר – יִיתִי וַיִּפְסַח. הַשְׁתָּא הֵכָא, לְשָׁנָה הֵבָאָה בְּאַרְעָא דִּישְׂרָאֵל.

הַשְׁתָּא עֲבָדִי, לְשָׁנָה הֵבָאָה בְּנֵי חוֹרִין. (מתוך הגדה של פסח)

להלן, יהודי פשוט היה, אבל מעט שכל היה לו בקדקדו... הוא ערך עם עצמו את חשבון נפשו, ומיד הבין מה עומד מאחורי השינוי המהותי במצבו... הוא הבחין בבירור כי מאז גרש את ר' זושא מביתו – עזבה עמו אף הברכה!

בצר לו, החליט מיודענו, אשר בינתיים כבר נודע לו כי אורחו לשעבר הולך ומתפרסם בכל הארץ כצדיק גמור ופועל ישועות, לשים פעמיו אל רבי זושא ולבקש כי יעתיר בעדו שתשוב הברכה לשרות במעשה ידיו... "אין ספק בכך שרבי זושא יזכור לי את החסד שגמלתי עמו, וישמח להכיר לי טובה!" הרהר בלבו, ויצא לדרך. אלא שכאשר נכנס אל חדרו של רבי זושא, ותינה את צערו בשל מצבו המתדרדר – נד לו רבי זושא בראשו ואמר:

"צד לי, אך לא אוכל לסייע לך... משמים נהגו עמך בהנהגת מידה כנגד מידה: כל עוד אתה לא דקדקת באורחך, והיטבת לכל יהודי באשר הוא – גם משמים לא דקדקו עמך, אלא שלחו את הברכה במעשה ידך... אולם משעה שבה התחלת אתה לדקדק באורחים הנכנסים אל ביתך, ולחפש את החשובים שבהם – החלו לדקדק גם עמך משמים, והחליטו להפקיד את הברכה אצל יהודים חשובים ממך!..."

ומכאן, נמצא תשובה לשאלה בה פתחנו:

בתחילת דברינו אנו פותחים ומזמינים לבתינו את כל הרעבים והנוקמים, בלי הבחנה מי ראוי לכך ומי איננו ראוי. אשר על כן, מיד אח"כ אנו מבקשים ומייחלים שנוכה לגאולה השלמה, שכן, כמו שאנו איננו מדקדקים בפונים אלינו לעזרה, כך גם הקב"ה יגאל אותנו ונזכה להיות בני חורין – אף אם לא מגיע לנו להיגאל! זוהי, אפוא, הסיבה לסמיכות בין הדברים: מיד לאחר שאנו מכריזים – "כָּל דַּכְפִּין יִיתִי וַיִּיכַל, כָּל דַּצְרִיר יִיתִי וַיִּפְסַח" – בלי לדקדק האם הוא ראוי או לאו, יש לנו לקוות שנוכה בקרוב להיגאל, אף אם חלילה איננו ראויים, ולכן "הַשְׁתָּא עֲבָדִי, לְשָׁנָה הֵבָאָה בְּנֵי חוֹרִין".

על פי יסוד זה נוכל להבין היטב את הנאמר בפר' לך לך (ו' ט"ז) לגבי אברהם אבינו ומלחמת המלכים: "וַיִּחַלֵּק עֲלֵיהֶם לַיְלָה הוּא וְעִבְדָיו וַיִּכֶם וַיִּרְדָּם עַד חֹבֶה אֲשֶׁר מִשְׁמָאל לְדָמֶשֶׁק. וּפְרִשׁוּ: "שְׁנַחֵלֵק הַלֵּילָה, וּבַחֲצִיו הָרֵאשׁוֹן נַעֲשֶׂה לוֹ נֶס, וּבַחֲצִיו הַשֵּׁנִי נַשְׁמֵר וּבֵא לֹא לַחֲצוֹת לַיְלָה שֶׁל מִצְרַיִם".

ולכאורה תמוה: מה השייכות בין שני הניסים שכביכול נחלק אותו הלילה ביניהם? הלא ברור שאילו לא היה כל קשר בין שני הניסים הללו – לא היה מקום "להשאיר" את חציו של הלילה הנוכחי עבור נס שונה לגמרי שיתרחש מאות שנים מאוחר יותר!

אמנם הביאור הוא: שכן כאשר הגיעה אל אברהם השמועה על כך שאחיינו נפל בשבי, הוא לא חשב פעמיים. הוא לא שקל האם לוט ראוי לכך שהוא יצא להלחם בארבעת המלכים בכדי להצילו, אלא קם מיד ועשה מעשה! משום כך, מאחר והוא לא דקדק אלא מיהר להיטיב למי שזקוק להטבתו – זכה אברהם לכך שמן השמים לא ידקדקו עם בניו...

לפיכך, את חציו השני של אותו לילה ניסי, 'שמר' כביכול הקדוש ברוך הוא עבור בניו של אברהם, בכדי לעשות בו שימוש בליל מכת בכורות. באותו הלילה, עמדה מידת הדין וטענה: "מה נשתנו בכורי ישראל מבכורי המצרים? הלא אלו כמו אלו עובדי עבודה זרה!", אולם בזכותו של אברהם אבינו – לא דקדקו מן השמים עם ישראל, אלא הצילו אותם על אף שלא היו ראויים – מידה כנגד מידה!

לכאורה יש להבין, מהי השייכות בין תחילת הקטע לסופו? מדוע לאחר שהזמנו את כל הרעבים והנצרכים לאכול בביתנו – דווקא אז אנו מאחלים ומברכים, ששנה הבאה נזכה לחגוג את הפסח כהלכתו כבני חורין?

את התשובה נבין ע"פ המעשה הבא:

כידוע, היה הצדיק רבי זושא מאניפולי, עני מרוד, אף שמעולם לא התאונן על מצבו הדחוק. בשכנותו של רבי זושא התגורר יהודי פשוט, אשר הוא ואשתו אהבו צדקה וחסד, ובפרט אהבו את מצות 'הכנסת אורחים'. כאשר הבחינה האשה הצדקנית בגדל עוניו של רבי זושא, שבאותם הימים טרם התפרסמה גדולתו ברבים – החליטה לסייע לו: מדי שבוע היא היתה נותנת לו מטבע הונאה, ממנה התפרנס במשך השבוע כולו.

ואכן, מן השמים שילמו את שכרה של אותה צדקנית. מאותו היום ואילך – ראו היא ובעלה ברכה במעשה ידיהם, כאשר במקביל, הם מרבים יותר ויותר במעשי צדקה וחסד, ונהגים ביד רחבה עם אורחיהם.

כעבור תקופה, התגלגלה שיחה בין האשה ובעלה, אשר תהה באזניה לפשר ההצלחה המיוחדת שמאירה להם את פניה. "סבורני" השיבה האשה, "כי הברכה נשלחה במעשי ידינו בזכות שכננו, ר' זושא! מאז שהתחלנו לסייע לו – שורה הברכה במעוננו!".

מששמע כן בעל הבית, נענה ואמר לדעייתו: "אם אכן כדברך, הרי שטוב נעשה אם נוסף כהנה וכהנה, ונכניס את ר' זושא אל ביתנו – כך שכל מחסורו יהיה עלינו!".

וממחשבה למעשה: אותו יהודי הזמין את רבי זושא להתגורר בביתו, תוך שהוא מתחייב לדאוג לכל מחסורו, ומאותו היום ואילך אכן ניכרה הברכה במעשה ידיו בכפל כפלים, והוא הלך והתעשר, כאשר במקביל – הוא מוסיף לפזר ממונו ביד רחבה לכל עני ורש, עד ששמו התפרסם בכל הסביבה.

אלא שאז, נתקנא השטן ביהודי זה וברעייתו, והוא קיבל רשות משמים להעמידם בנסיון... מה עשה? הוא התחפש לחורב עשיר, לבושו מהודר וכולו אומדן כבוד, וכך הגיע אל ביתם של האיש ורעייתו. מיד בהכנסו אל הבית – הגיעו לאזניו קולות רמים שבקעו מאחת מפילות הבית: היה זה קול תפילתו של רבי זושא, אשר נוהג היה להתפלל את תפילותיו בקולות וברקים, תוך שהוא בוער בלהבת אש קודש.

"מה טיבם של קולות אלו?" תהה השטן המחופש בפני מיודענו בעל הבית, אשר מיהר להשיב כי מדובר בקול תפילתו של שכנו, אותו הוא מארח בביתו מזה שנים.

"ככה? סתם כך הכנסת אל ביתך יהודי פשוט? לא בחכמה אתה עושה?" הטעים השטן, והוסיף: "בן העיר 'ברוד' הנני, ואם ברצונכם לארח על שולחנכם בקביעות אורח – אוכל להמליץ לכם על אורח חשוב ובר מעלה: ראש הישיבה של העיר ברוד מחפש מקום למגוריו, ואם תזכה להכניסו אל ביתך – הרי שבודאי שוכן יהיה רב מן השמים!".

ומיודענו בעל הבית, התפתח... עוד באותו היום הוא קרא אליו את רבי זושא ואמר לו: "ידידי היקר... מזה כמה שנים שאתה מתארח בביתי בכל הכבוד, אבל עכשיו, במחילה, הזדמן לי אורח חשוב יותר... אבקש כי תפנה בעבורו את מקומך!".

למותר לציין, כי רבי זושא נענה מבלי אומר ודברים. עוד באותו היום ארז את מעט מטלטליו, ועזב את ביתו של אותו יהודי, כאשר מאותו היום ואילך – גדלותו החלה להתפרסם ברבים, ובמקביל – מארחו לשעבר החל יורד מדחי אל דחי, עד שאיבד את כל רכושו...

לאורם של זקני העדה

ויאמר משה בנעריו ובזקניו
גלך בכנינו ובכנותנו בצאנונו
ובבקרתנו גלך כי חג ה' לנו (י"ט)

הנה מחשבותיו של משה רבינו, אשר הדגיש כי אף הנערים והזקנים ילכו עמם, ניתן להסיק כי הוא חשש שפרעה אולי יאפשר להמון העם לצאת לעבוד את ה' במדבר, אבל לא לנערים ולזקנים. ולכאורה, יש להתפלא: הא ניהא באשר לנערים – ברור מדוע היה מקום לסבור שיסרב פרעה לשלחם, שכן אין דרך הטף לזבוז. אולם מדוע היה מקום לסבור שפרעה ימנע מלשלח את הזקנים?

♦ את התשובה נבין על פי המעשה הבא:

לאחר חורבן יהדות אירופה, על מבצריה הרוחניים, התעוררו מספר אברכים משארית הפליטה להקים מחדש בארץ ישראל ישיבות ומרכזי תורה על שם הישיבות שהיו באירופה וחרבו.

ברור היה כי בכדי להקים מספר כה רב של ישיבות, נחוצים סכומי כסף גבוהים, ולשם כך התכוונו אותם אברכים להקים וועד, אשר יטפל בגיוס הכספים וביישום התכנית. אולם כיצד מקימים וועד? החליטו אותם אברכים לקיים אסיפה גדולה, בה ייסדו את הוועד, ומכאן ואילך תקרום התכנית עור וגידים.

לקראת האסיפה נכנסו יוזמי התכנית למספר רבנים בכדי להוועץ בהם, כאשר אל הרב מבריסק – החליטו להגיע באחרונה. הסיבה לכך היתה פשוטה: מן המפורסמות היה, כי הרב מבריסק הנו 'חשדן' גדול וירא, ולפיכך העדיפו להביא בפניו תכנית מנובשת ככל שניתן, בכדי שתשא חן בעיניו.

כאשר הגיעו האברכים אל הרב מבריסק, ושטחו בפניו את תכניתם לפרטיה, נענה הגאון ואמר להם:

"דעו לכם, שכאשר עורכים אסיפה, צריך משהו שישב בראש האסיפה... אלא שכאן ישנה בעיה: מאז שנפטר החפץ חיים, אין לנו אדם הראוי לשבת בראש אסיפה! בזמנו של החפץ חיים, כשהוא ישב בראש והחליט בכל ענין, הרי שאם יצא מאסיפה דבר מה שתרם לחיזוק הדת – מה טוב, אולם גם אם לא – לפחות הרוויחו הנאספים את הזכות לשמוע דברי אלוקים חיים מפיו של החפץ חיים... אולם כיום, שאין לנו 'חפץ חיים', ואין לנו מי שישב בראש, לא ניתן לערוך אסיפה, ומאסיפה שכזו לא יצא שום דבר חיובי... לכל היותר 'עגל הזהב'!"

דעתו של הרב מבריסק היתה ברורה, אולם אותם אברכים החליטו להתעלם ממנה. הם סברו כי הוא מגזים בחשדנותו. לפיכך, קיימו בכל זאת את האסיפה, ורק בדיעבד התברר כי הגאון דייק בדבריו באופן מלא: מאותה אסיפה יצאה תקלה חמורה, כאשר בעקבותיה הוקם מוסד שאין רוח חכמים נוחה הימנו!

הרי לנו, כי מעשה שנעשה מבלי עצתם של גדולי ישראל – אינו בר קיום, וכל טובה לא תצמח ממנו!

ומכאן, תשובה לשאלתנו:

שכן את הסוד הזה, ידע פרעה הרשע היטב... הוא הבין שסוד הצלחתם של ישראל היונו בכך שהם מתייעצים עם הזקנים וצועדים לאורם... משום כך, היה מקום לחשוש שיסרב לשלח עמם את הזקנים למדבר, כדי להבטיח שישובו מצרימה, שכן מבלי הזקנים הצועדים בראשם – לא יהא ביכולתם לעשות כל צעד או לקבל כל החלטה שתהיה ברת קיום!

במקום שנגמר ה'שכל' מתחיל ה'רגש'

ושאינו יודע לשאול – את פתח לו,

שנאמר: 'והגדת לבנך ביום ההוא לאמר'. (מתוך הגדה של פסח)

לכאורה יש להבין: מדוע נקט בעל ההגדה בלשון נקבה – 'את פתח לו', ולא דיבר בלשון זכר?

את התשובה נבין על פי המעשה הבא:

בתקופה בה נגד החפץ חיים לצורך הפצת ספריו, כאשר היה מזדמן לזיכרוננו היה נוהג ללון באכסנייתו של ר' שמחה, יהודי ירא שמים אשר הקפיד על קלה כבחמורה.

הנה, פעם אחת כאשר לן באכסנייה זו, נכנס לחדר האוכל יהודי חסון ומגושם, והתיישב ליד השולחן בפיסוק רגלים ובחוסר דרך ארץ מובהק. עד מהרה הרעים בקולו לעבר המשרתת: "הביאי לי אווז צלוי! מיד! ואל תשכחי גם בקבוק יי"ש לצידו..."

חלפו רגעים אחדים, שנדמו כנצח בעיני האורח, והמנה המבוקשת טרם הגיעה. קולו נשמע ברמה: "נו... איפה האווז שלי? אני רעב!". ככל הנראה, קריאותיו הרמות עשו את פעולתן. כעבור רגע הופיעה המשרתת מבהלת ונחפזת, ובידה המגש. עוד טרם הספיקה להניח את הצלחת על השולחן, חטף האיש את נתח האווז ותקע אותו בפיו. כעבור רגעים אחדים נעלמו האווז והיי"ש מן השולחן כלא היו...

החפץ חיים נדהם מהמחזה: 'היתכן שכן, בכזו גסות וחוסר דרך ארץ ינהג יהודי?! תהה לעצמו, וכבר רצה לילך אל הזולל, כדי להעיר לו על קלות דעתו. ברם, באותו רגע נגש בעל האכסניה אל אורחו החשוב וביקש למונעו מצעד זה. "אנא רבי, הנח לו. אין אל מי לדבר!" אמר לו חרש, "בור הוא וגם ואינו יודע דרך ארץ. עלול הוא חלילה להרים יד על כבודו..."

"כאשר היה כבן שבע שנים נחטף יחד עם ילדים יהודים אחרים בגזרת הקנטוניסטים הנודעת לשמצה, ונשלח לסיביר. שם גדל בין איכרי המקום עד שהגיע לגיל שמונה עשרה, ואחר כך שרת בצבא הרוסי במשך עשרים וחמש שנים. כלום יכול היה ללמוד ב"חדרים" הללו להתנהג בדרך אחרת? האם פלא שגדל והפך לפרא אדם? הלא במשך קרוב לארבעים שנה האיש לא ראה נפש יהודית אחת, ולא למד אות אחת מן התורה הקדושה!" סיפר ר' שמחה בהתרגשות.

עיניו של החפץ חיים התמלאו דמעות חמלה, והוא הבטיח נאמנה לבעל האכסניה שיידע כיצד לדבר אליו, בדרך שלא תגרום לו לאבד את עשתונותו.

ר' שמחה עקב בחשש אחר החפץ חיים, שניגש אל היהודי המגושם הרובץ לו בפנינת החדר. "שלום עליכם, ר' יהודי", פנה אליו בחמימות. "האם נכונה השמועה אודותיך, כי בהיותך ילד קטן נחטפת והועברת לסיביר הרוחוקה, גזלת בין הגויים, לא זכית ללמוד אפילו אות אחת מן התורה הקדושה, ואף על פי כן נשאת ביהדותך?"

הקנטוניסטים הנחן בראשו במבוכה. האם שומעות אוזניו נכון?! עושה רושם כי הרב שניצב מולו כלל אינו כועס עליו. בדיוק להיפך! הוא אפילו משבח אותו. אוזניו ולבו נפתחו, והוא הקשיב ביתר שאת להמשך דבריו של החפץ חיים.

"עברת גיהנום בעולם הזה, רדיפות ועינויים נוראים. לא פעם ולא פעמיים אף חפצו להעבירך על דתך, אך אתה עמדת בעוז ולא הנחת להם. הם אלצו אותך לאכול נבלות וטרפות, ואף על פי כן נשאת ביהדותך ולא נכנעת לשמד. הלוואי היו לי זכויות כשליך, והייתי כמון בן העולם הבא!" הרעים בקולו, "מקומך בעולם האמת יהיה בין צדיקים וקדושים. האם דבר קטן הוא מסירות נפש שכזו, לסבול יסורים שכאלה למען היהדות במשך למעלה משלושים שנה רצופות? הרי זהו ניסיון גדול יותר משל הנגיה, מישראל ועזריה, שהעדיפו ליפול לחוץ כשבן האש ולא להשתחוות לצלם..."

דמעות נקשרו בעיניו של החייל הניקוליאני לשעבר. המילים החמות שזרמו מלב טהור, ליטפו והחיו את נשמתו המיוגעת. הוא ידע איך להגיב. סערת רגשות מילאה את ישותו. "מי הוא הרב הדובר אלייך?" שאל את ר' שמחה בעל הפונדק. "דבי ישראל מאיר הכהן מראדין, החפץ חיים", הייתה התשובה.

שמעו של החפץ חיים הגיע אפילו אליו. הוא פרץ בבכי והחל לנשק את החפץ חיים בהתרגשות. "אדם כמוך, שזכה להיחשב בין הקדושים המוסרים את נפשם על קידוש השם", המשיך החפץ חיים להכות על הברזל בעודנו חם, "לו קבלת על עצמך לחיות כיהודי כשר, לא היה מאושר ממך בכל הארץ..."

היהודי שוב לא עזב את החפץ חיים. התשבחות והמילים החמות שהודרעו עליו לא הניחוהו להשאר שוה נפש למולם. עז היה חפצו להראות לעצמו ולסובביו כי אכן ראוי הוא לאותם תשבחות, עד שהפך לבעל תשובה אמיתי וצדיק גמור.

ואנו על פי דרכנו למדנו, כי לעיתים האדם כה מנותק, עד שנראה כי כל הסבר וביאור לא יפעלו את פעולתם. אצל אדם שכזה, הדרך לחדור את חומת האטימות ולהגיע ללבו – היא רק באמצעות הרעפת חום ואהבה. רק אלו יכולים לרומם אותו ולמצוא את הנתיב ללבו האטום.

ומכאן תשובה לשאלתנו, על פי דרכו של הגאון רבי לייב גורביץ זצ"ל, ראש ישיבת גייטסהד:

שכן יש חילוק בין דרך החינוך של האב לזו של האם, כי בעוד האב מנתק ומשפיע על ידי השכל, האם משתמשת בכוח ה'רגש' כדי ליצור אווירה וסביבה שרישומה על בניה.

אצל בן חכם יש מקום להשיב לו על שאלותיו בדברי חכמה והבנה. כך גם לרשע יש להשיב בלשונו הוא. אבל אצל מי שאינו יודע לשאול – אין מקום לדבר עמו בשפת השכל שהרי בין כך לא יבין. הדרך הנכונה, אפוא, להשתמש בתכסיסה של האם, ולנסות לסחוף אותו בגלי חום ורגש. 'את פתח לו' – התנהג איתו בדרכה של האישה, דרך ה'רגש' ולא באמצעות השכל. כך תרכוש את לבו ואמונו, ותוכל למושכו לקדושה ולהתמסרות לתורה.

ללמדך!

הסדרה שכבשה את שולחנות השבת

הרעיונות והמסרים העוצמתיים בדרכו הייחודית של הגאון

רבי מרדכי פרוינדליך זצ"ל

כבשו את לבותיהם של קוראים ושומעים, בארץ ובעולם
הספר משלב קושיות ותירוצים סביב פרשת השבוע
בסיפורים מרתקים שמחדירים את המסרים אל הלב.
הצטרפו לחוויה רוחנית מעצימה מידי שבת בשבתו סביב השולחן!

דברי תורה מתוקים בהגשה 'חורפה'
שישבו כל אחד בקסמם!

ניתן להקדיש פרשיות להנצחה ולרפואה בספרי ועלוני ללמדך!

הוצאה והפצה: "יפה נוף" ניתן להשיג בחנויות הספרים המובחרות

ניתן להשיג גם ברשת חנויות "יפה נוף-פלהיים": ירושלים: מלכי ישראל 17 | חדש: ירמיהו פינת ברנדייס | צומת בר אילן 1 | גבעת שאול 28 | בית ונון הפסנה 50 | בית הדפוס 32 | מודיעין עילית-קרית ספר: אבני נוח 26 | שד' חמד 1 | ברכפלד: רבי יהודה הנשיא 14 | בית שמש: הפצירה-בן איש חי 29 | חוף איש 17 | חדש: רמב"א-בני ברק 31 | מעל שוק מודיעין | בני ברק: רבי עקיבא 130 | ארהובניץ 15 | מל מרכז רמנים | ברסגורא 3 | רבי עקיבא 43 | נראה 45 | ששד: ענק הספרים | יוני ב' חלפניא 10 | רבני 1 | פתח תקוה: קולית יעקב 4 | בני ברק | ההסתדרות 2 פינת רוטשילד | אלעד: רבי יהודה הנשיא 50 | קרית גת: האדמו"ר סוכ"ד 1 | פינת נחלת שלום (בנין קריטשניץ) | יבסיים: סביון 39 (בנה ביתוך) | חדש: נחלת: האר"י 86 | אופקים: הפץ חיים סול בית הכנסת אוהל משה.

טלפון: 1-599-581-581 אתר: YEFE.CO.IL

מוקדי מכירת הספרים:

אלפי מנשה: לגזיאל 055-6788345 ביתר עילית: טובול 052-7141771 בני ברק: קרית הרצוג: יעקבזון 052-7645652 גבעת רוקח: יעקבזון 054-8498686
מרכז העיר: ערוינדליך 077-2168932 בן ציון 053-3150060 ערוינדליך 052-7162804 בית שמש: ובר 052-7644665 לגזיאל 055-6788345
ירושלים: רמות: טרכטינגוט 050-4188009 קרית יובל: ערוינדליך 054-8406988 הר נוף: ערוינדליך 050-4165345 ערוינדליך 058-3258007 רוממה: ירח 052-7152456
נוה יעקב: אטינגר 052-7118045 כ"ץ 050-4119792 מודיעין עילית: קרית ספר: ערוינדליך 073-7368862 אחוזת ברכפלד: ערוינדליך 08-9742718
פתח תקוה: ערוינדליך 050-4188003 כהנא 052-7154454 כ"ץ 054-8433411 לוי 052-7689090 תל-אביב: פרנסיס 052-5907021

להזמנות: 054-8406988